

Om natuur die als zeer bijzonder beschouwd wordt te behouden, heeft de Europese Unie het initiatief genomen voor Natura 2000. Voor 23 Limburgse gebieden worden in het kader hiervan momenteel beheerplannen opgesteld, waaronder 15 onder verantwoordelijkheid van de Provincie Limburg. Een van die vijftien is de St. Jansberg, een circa 226 ha groot voormalig landgoed met hellingbossen, bronnen, beekjes en vijvers in de kop van Noord-Limburg.

Sint Jansberg: het erfgoed van de baron

Door Paul Seelen

Gedrapeerd tegen de hellingen van de Sint Jansberg liggen De Drie Meertjes. De meertjes, gevoed met bronwater, zijn ooit aangelegd door de familie van baron Van Verschuier, de man waarvan Natuurmonumenten de 'berg' heeft gekocht. Het bovenste, hoogstgelegen meertje was in gebruik als waterwinplaats, het middelste om hout te verduurzamen en het onderste als zwembad.

De Drie Meertjes is slechts een van de vele (half)natuurlijk attracties die in het voormalige landgoed Sint Jansberg op de grens van Limburg en Gelderland te zien zijn. Henny Brinkhof van de Werkgroep Milieubeheer uit Groesbeek komt er sinds zijn jeugd zeker een keer per maand. En doet soms nog steeds nieuwe ontdekkingen.

Henny Brinkhof doet op de Sint Jansberg nog steeds nieuwe ontdekkingen (foto: Theo Peeters)

De Sint Jansberg (57 meter hoog) maakt onderdeel uit van een stuwwal, samen met de Kiekberg (77 meter) en de St. Maartensberg (66 meter). De Sint Jansberg is vrijwel geheel bedekt met bos. Of liever, met vier soorten bos: elzenbroekbos (aan de voet), elzenbronbos (in het gebied waar veel water uit de grond komt), eikenbeukenbos en eikenhulstbos. Elk bostype, doceert Henny, een ervaren natuurgids, kent zijn specifieke soorten. In het Elzenbroekbos, dat letterlijk met 'de voeten' in het water staat, komen els, berk en wilg voor. De ondergroei bestaat er uit moeraszegge, die de zeldzame zeggekorfslak als voedsel dient. Verder vinden we er de gele lis en de koningsvaren. Het Elzenbronbos bestaat voornamelijk uit zwarte els. Bijzonder is hier de reuzenpaardenstaart, die maar op een handvol plaatsen in Nederland voorkomt. Het eikenbeukenbos en het Eiken-Hulstbos zijn vooral bijzonder door de ouderdom van de bomen. Hier staan 'reuzen' van wel 150 jaar oud, die speciale vogels aantrekken. Drie jaar geleden werd hier de zeldzame middelste bonte specht gezien.

Een van de meest opmerkelijke diersoorten in het gebied Sint Jansberg, is het vliegend hert. Het vliegend hert is met zijn negen centimeter de grootste Nederlandse kever. Vooral de mannetjes spreken met hun 'immense' gewei-vormige kaken tot de verbeelding. Deze kaken worden niet gebruikt om te eten maar om met concurrenten te vechten om vrouwtjes. Het vliegend hert, dat bij De Geuldert voorkomt, is zeer zeldzaam. Geprobeerd wordt het dier een handje te helpen. Henny: "De larve van het insect leeft op door schimmels veroorzaakt witrot op de wortels van oude eiken of zoete kers en komt pas na drie jaar boven de grond. Natuurmonumenten steekt nu op bepaalde plaatsen oud hout in de grond waardoor zich wit rot ontwikkelt. En dan maar hopen dat het dier erop af komt."

Het Vliegend hert (foto: Henny Brinkhof)

Het grasland De Diepen, aan de voet van de berg, was honderd jaar geleden samen met het iets verderop gelegen Koningsven één groot moeras. In 1935 gingen beide terreinen op de schop ten behoeve van de landbouw. Natuurmonumenten heeft nu alle landbouwgrond gekocht en wil de oude situatie gaan herstellen. Jaren geleden werd de Teelebeek, die het water uit het gebied afvoerde, al verlegd. Nu wacht fase 2, de restauratie, op uitvoering. De omstandigheden lijken goed. Het ijzerhoudend kwel is nog aanwezig. Wel is er zestig jaar bemest waardoor er veel fosfaat in de bovenlaag zit. Die bovenlaag wordt straks afgegraven. Het gebied kan zich dan zelf weer ontwikkelen. "Over pakweg twintig jaar", dagdroomt Henny, "Is het hier weer één groot veengebied met zeer bloemrijk graslanden, met soorten als Spaanse ruiter, blauwe zegge en klokjesgentiaan. Maar we zullen daarvoor nog even geduld moeten hebben."

Verdroging

Daniël Coenen is hydroloog van het Waterschap Peel en Maasvallei. Hij houdt zich momenteel bezig met twee gebiedjes aan de voet van de berg: De Geuldert (een plas) en De Kooi (nat bos). Beide dreigden jaren geleden te verdrogen. Het water van de Helbeek die op het terras ontspringt, werd daarom al door De Geuldert en De Kooi geleid. Dat blijkt nog niet voldoende. Het waterschap wil daarom aanvullende maatregelen nemen. Een optie is de aanleg van een 400 tot 500 meter lang kleischild aan de westzijde. Hiermee kan voorkomen worden dat water uit de gebiedjes weglekt naar de Maas. Een andere mogelijkheid is het 'opwekken' van nieuwe beekjes, door waterbronnen in de berg aan te boren. Het laatste zou alleen kunnen als het elders geen negatieve gevolgen heeft.

De Geuldert met zijn bijzondere galigaanmoeras dreigt te verdrogen doordat op twee kilometer afstand de Mokerplas gegraven is. De Geuldert zou gered kunnen worden door beken die op de berg ontspringen, erheen te leiden. Het water van deze beken is echter van Hotel de Plasmolen. Het zou van de vijver van De Plasmolen wel weer teruggeleid kunnen worden, maar dan zou de chemische samenstelling anders zijn, waardoor De Geuldert ook aan kwaliteit zou inboeten. Henny Brinkhof staat dan ook een andere oplossing voor. "Je zou een gat in de berg kunnen prikken en zo een nieuwe beek kunnen laten ontstaan. Dat klinkt revolutionair, maar is het niet. Vroeger zijn op veel plaatsen zulke 'sprengen' gegraven."

Bent u ook benieuwd naar de toekomst van de natuur op de Sint Jansberg? Kom dan naar de informatieavond over de Natura 2000 beheerplannen op 8 april in het gemeentehuis van Venray aan de Raadhuisstraat 1. Aanvang 19.30 uur. Kijk voor meer informatie op www.natura2000beheerplannen.nl.